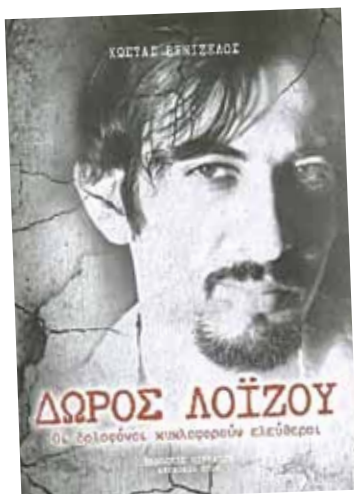

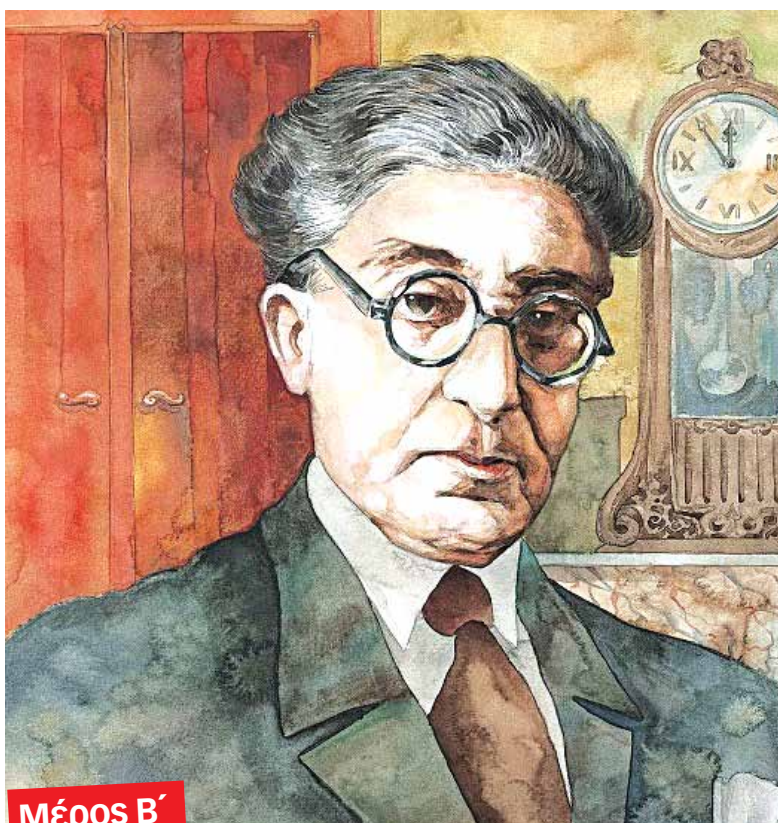
Δυο Αιώνες Νεοελληνικού Λόγου **ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 04**

Στις μέρες του 1910... Τα βήματά μας, μελαγχολικά και αργά, σέρνονται στα στενοσόκακα της Αλεξάνδρειας. Το βλέμμα μας, εταστικό, στρέφεται γύρω μ' εγκαρτέρηση κι ελπίδα για το κάτι. Εδώ, στη Ελληνική παροικία, τρεις κόσμοι ενώνονται και ζουν: η Αίγυπτος των φτωχών κατακτημένων, με τις παραδόσεις, τις συνήθειες, τον τρόπο ζωής που λες από την περίοδο των Φαραώ και του Μωυσή, είναι καταδικασμένη σε δουλεία στους δυνατούς κυρίαρχους. Ο δεύτερος κόσμος, ο Ελληνικός: που κρατάει τη φύτρα του παλιά απ' του Μεγαλέξανδρου τα χρόνια και συνεχίζει εξελισσόμενος σε ζωντανό κύτταρο της αιγυπτιακής κοινωνίας. Και τέλος οι Εγγλέζοι που κατέχουν αυτή τη χώρα και την καταπιέζουν.

Στις μέρες του 1910... Τα βήματά μας, μελαγχολικά και αργά, σέρνονται στα στενοσόκακα της Αλεξάνδρειας. Ψάχνουμε για τον Κωνσταντίνο Καβάφη, υπάλληλο εταιρίας αρδεύσεων, και ποιητή. Ήταν τότε 48 χρονών, φτασμένος και ώριμος τεχνίτης του λόγου, δημιουργός στον ωραίο κόσμο της ποίησης, όπως είδαμε στην προηγούμενη συνάντησή μας. Τώρα στα 1910 εκδίδει τεύχος με «Ποιήματά» του που κάνουν εντύπωση. Μέχρι το 1917 ή, καλύτερα, τη δεκαετία 1910-1920, είναι το πιο ακμαίο σημείο της ποιητικής του δύναμης. Είναι ποιητής των γηρατειών, ή, τουλάχιστον, της ωριμότητας. Απ' τα 1903 βέβαια ο Ξενοπούλος θαρρετά παρουσίασε στο Κέντρο τον Καβάφη, αλλά μόλις μετά το 1921 μπορούμε να πούμε ότι άρχισαν επιδράσεις σε ποιητές ή νέους στην Ελλάδα. Η Ελλάδα, η νεολαία και οι καλλιεργημένοι του 1924, καθρεφτίζονται μέσα στο έργο του Καβάφη και αναγνωρίζουν τον εαυτό τους μέσα σ' αυτό: το σκεπτικισμό και την ειρωνεία. Σε λίγα χρόνια έρχεται η «Στροφή» του Σεφέρη το 1931,

Αναζητήστε το πολύ ενδιαφέρον βιβλίο του Κώστα Βενιζέλου με τίτλο «Δωρος Λοΐζου – Οι δολοφόνοι κυκλοφορούν ελεύθεροι» από τις εκδόσεις Hippasus

Μέρος Β΄

Περίπατος στην ποίηση του Κωνσταντίνου Π. Καβάφη

■ ΤΟΥ Θανάση Μουσόπουλου*

το «Τρακτέρ» του Ρίτσου το 1934, η «Υψικάμινος» του Εμπειρικού το 1935.

Η Φιλοσοφία που διαπερνά τα ποιήματα του Καβάφη, που χαρακτηρίζεται κάπως άστοχα «διδασκτισμός», είναι μοντέρνα και στη σύλληψη και στην έκφρασή της. Αυτό άλλωστε φαίνεται να είναι το στοιχείο που επέβαλε την ποίησή του. Οι «Θερμοπόλες» μας μνηνούν: Χρέος χωρίς ελπίδα, χρέος για το χρέος. Η «Ιθάκη» μας πληροφορεί: *Η Ιθάκη σ' έδωσε τ' ωραίο ταξίδι / χωρίς αυτήν δεν θά 'βγαίνεις στὸν δρόμο / Άλλα δὲν ἔχει νὰ σὲ δώσει.*

Περνούμε γρήγορα στην άλλη Αλεξάνδρεια – το κελί του Καβάφη. Εκεί μπορούμε να δούμε καλύτερα τον άνθρωπο και τον αγώνα του, την αγωνία του και τη στιγμή που το μαχαίρι της αλλοτρίωσης σα δαμόκλεια σπάθη κρέμεται πάνω από το κεφάλι του. Δεν παραδίδεται μα αγωνίζεται.

Ο άνθρωπος, Ο Καβάφης, είναι ένας ελεύθερος πολιορκημένος. Όχι πια μόνον από την εξωτερική Αλεξάνδρεια, αλλά μια άλλη πιο πανούργα, πιο σφιχτή. Ο Ποιητής μας ανασύρει, βρίσκοντας προσωκρατικά σκοινιά, την ουσία της ζωής στο φώς. Η ανάγκη και η δέσμευση δημιουργούν στον άνθρωπο ένα κλοιό αξεπέραστο, που όμως *Χωρίς αυτήν δεν θά 'βγαίνεις στὸν δρόμο.*

Αυτά είναι τα σπουδαία σοκάκια στην Αλεξάνδρεια του Καβάφη, μια πόλη κελί, αλλά πάντα αφουγκράζεται με ελπίδα απ' έξω από τα τείχη ν' ακούσει... *Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ μεγάλα κι υψηλά τριγύρω μου ἔκτισαν τείχη.*

★★★

Όλος ο αγώνας για το πρώτο σκαλί, η αναζήτηση του τέλειου που θα καθορίσει τον άνθρωπο, είναι πολύ σημαντικό για τον Καβάφη. Ο πραγματικός δημιουργός συλλαμβάνει το γενικό μέσα από τα μερικά και γράφει για τα γενικά πάλι μέσα από τα μερικά. Χρησιμοποιεί τις λέξεις, τα σύμβολα

που λειτουργούν σα συνδυετικοί αρμοί για ν' ακουμπήσει η ψυχή του δημιουργού στην ψυχή του ανθρώπου.

Το ἔργον των θεῶν διακόπτομεν εμεῖς, τα βιαστικά κι ἀπειρα ὄντα της στιγμῆς.

Το ωραίο στον Καβάφη όμως είναι συγγενικό με το «Συμπόσιο» του Πλάτωνα και τον «Φαίδρο». Η ομορφιά απορρέει ένα κάλλος και η ποίηση του Καβάφη είναι όλο το δέος και ρίγος της χαράς αυτού που δέχεται την απορροή του κάλλους:

μά ὁ παλαιὸς καθρέπτης τώρα χαίρουνταν, κι ἐπαίρουνταν πὸ εἶχε δεχτῆ ἐπάνω του τὴν ἄρτια ἔμορφιά γιὰ μερικὰ λεπτά.

★★★

Το ωραίο είναι μια ποιότητα που

θα ξεκληριστούν, στις παροικίες. Αλλά, ενώ η πατρίδα του, η Αχαΐα, έπεσε ηρωικά, εδώ οι βασιλιάδες δεν έχουν όρεξη για τέτοια.

Ἐπὲρ τῆς Αἰθαίκης Συμπολιτείας πολεμήσαντες Ἄνδρειοι σείς πὸ πολεμήσατε καὶ πέσατ' εὐκλεῶς.

Τοὺς πανταχοῦ νικήσαντες μὴ φοβηθέντες.

Ἄμωμοι σείς, ἄς ἔπταισαν ὁ Δίαιος κι ὁ Κριτόλαος.

Ὅταν θὰ θέλουν οἱ Ἕλληνες νὰ καυχηθοῦν,

“Τέτοιους βγάζει τὸ ἔθνος μας” θὰ λένε

γιὰ σᾶς. Ἔτσι θαυμάσιος θᾶναι ὁ ἔπαινός σας.

Ἐγράφη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ Ἀχαιοῦ.

ἔβδομον ἔτος Πτολεμαίου, Λαθύρου.

Στις μέρες του 1910...

Τα βήματά μας, μελαγχολικά και αργά, στάθηκαν στα σοκάκια της Αλεξάνδρειας του Καβάφη. Το βλέμμα μας με εγκαρτέρηση κι ελπίδα στράφηκε στο κελί, στην πόλη, στον τρόπο του ποιητή της ωριμότητας, της νοσταλγίας, της απόκρυψης...

★★★

Κλείνουμε με μια σύγχρονη ματιά, του Δημήτρη Παπανικολάου, «Ο Καβάφης στον 21ο αιώνα», περ. The Book's Journal, τχ. 4 (Φεβρ. 2011):

«Ο Κωνσταντίνος Καβάφης επιβεβαιώνεται πλέον συνεχώς ως η κεντρική λογοτεχνική μορφή του νεοελληνικού κανόνα· είναι ο έλληνας συγγραφέας με τη μεγαλύτερη, διαρκώς αυξανόμενη και ιδιαίτερα παραγωγική, παγκόσμια δημοφιλία, ουσιαστικά ο μόνος που ανήκει στον κανόνα αυτού που ονομάζουμε «world literature» — κείμενα και συγγραφείς δηλαδή που ένας μέσος μορφωμένος πολίτης του κόσμου κατά πάσα πιθανότητα γνωρίζει. [...] Αρκεί μια περιήγηση στο Ίντερνετ για να καταλάβει κανείς το μέγεθος του παγκόσμιου χειροτεχνικού εργαστηρίου που έχει στηθεί με αφορμή την καβαφική ποίηση. Μοιάζει λιγάκι σαν η εποχή των Καβαφιστών να έχει τελειώσει και να έχουμε πλέον μπει στην εποχή των... Cavafistas». Στη συνέχεια θα προσεγγίσουμε τη ζωή και το έργο του Κώστα Βάρναλη.

* Ο Θανάσης Μουσόπουλος είναι φιλόλογος, συγγραφέας, ποιητής